

Лекція 4. Базові категорії і сучасний стан теоретико-методологічного забезпечення вивчення основних компонентів туризму

План

1. Теоретико-методологічні складники туризмології. Фундаментальні наукові напрями туризмології

- 1.1. Філософія туризму**
- 1.2. Географія туризму**
- 1.3. Соціологія туризму**
- 1.4. Екологія туризму**
- 1.5. Культурологія туризму**
- 1.6. Етичні виміри туризму**
- 1.7. Педагогіка туризму**

1. Філософія туризму

Туризм – мультиструктурне багатofакторне явище суспільного життя, що зумовлює відповідну теоретичну архітектуру.

Туризм – дуже складний багатоаспектний соціальний феномен, тому жодна соціогуманітарна наука здатна вичерпно охарактеризувати його як предмет власних досліджень. Теорія туризму (туризмологія, туризмознавство, туризмометрія, туризмографія) має у системно-структурному вигляді відобразити всі складові цього феномену. Рефлексує в узагальнений спосіб туризм як проекцію буття людини, втілення її суспільної, духовної та культурної сутності, його філософія покликана виконувати методологічну функцію щодо інших наук про туризм. При цьому вона, у свою чергу збагачується їх конкретними науковими напрацюваннями. Поступово філософія туризму набуває певної дисциплінарної автономії у межах соціальної філософії.

Структурними підрозділами філософії туризму є історія філософії, онтологія, феноменологія, екзистенціологія, антропологія, аксіологія туризму

Історія філософії туризму почалася в період, коли туризм оформився як специфічна галузь виробництва, система організації подорожей, інститут гостинності.

Онтологія туризму тобто вчення про туризм як різновид соціального буття, суспільну реальність, її загальні характеристики (сутнісні, просторові, часові тощо), закономірності прояву та розвитку.

Феноменологія і герменевтика туризму. Відображення соціального буття туризму у філософський спосіб зумовлює те, що філософія туризму стає своєрідною філософською феноменологією. Феноменологія - вчення про феномени, явища, які "виявляють себе", даються в досвіді, чуттєво сприймаються, на відміну від ноуменів (сутностей, що пізнаються

розумом).

Екзистенціологія туризму - засобами туризму людина демонструє притаманну їй можливість "іншого", відмінного від звичного (рутинного) способу свого існування. Тим самим туризм набуває екзистенціального виміру.

Антропологія туризму. Туризм насичений філософським, гуманістичним змістом, розвиває і збагачує особистість.

Аксіологія туризму. Аксіологічний аспект туристської діяльності є вагомою детермінантною філософії туризму. Результатом навіть короткотермінових поїздок є поглиблене уявлення про власні та чужі цінності.

2. Географія туризму

Географічні дослідження туризму формуються на "перехресті" багатьох загальнонаукових підходів, але найчастіше використовують такі: системний, діяльнісний, хронологічний, хорологічний та технологічно-детерміністський.

Геосистемний підхід озброює знанням про системний характер рекреаційно-туристичної діяльності та її системоутворювальну роль при формуванні геопросторової організації туризму.

Діяльнісний підхід допомагає визначити функціональний характер об'єкта дослідження, його внутрішні та зовнішні зв'язки, механізми узгодження самоорганізації туристичного руху і управління ним; сформулювати уявлення про просторові – інтегруючі роль циклів рекреаційної діяльності в задоволенні туристських потреб у формуванні мотивації до подорожування, вибіркової туристичної діяльності стосовно елементів географічного простору (природних і суспільних).

Хронологічний підхід сприяє формуванню поняття про зміни форм просторової організації стійких рекреаційних циклів при різних часових масштабах, розкриттю процесів функціонування і еволюції простору, його стійкості та мінливості під впливом рекреаційно-туристичної діяльності.

Хорологічний (просторовий) підхід пов'язує туризм із географічним простором в усій багатоманітності його проявів, специфічному поєднанні континуальності та дискретності.

Технологічно-детерміністський підхід дає змогу простежити, як технологічні зміни, зумовлені об'єктивними процесами науково-технічного прогресу та глобалізації, впливають на розвиток рекреації туризму, мотивацію споживачів і цикли рекреаційних занять, корелюючи умовами середовища (природного, суспільного) розвитку туризму як на території рекреаційної спеціалізації, так і на ноосвоєних.

У розвитку географічних досліджень туризму виокремлюють такі етапи:

1. Ресурсно – інформаційний етап (із середини ХІХ ст. – до середини ХХ ст.), коли основна увага дослідників концентрувалася на пошуку і означенні унікальних природних об'єктів і можливості їх комплексного використання для розвитку форм насамперед активного туризму як такого.

2. Інфраструктурно-господарський етап (60-80 – ті ХХ ст.), пов'язаний з розвитком масового туризму і необхідністю розбудови його матеріальної бази та інфраструктури.

3. Ринковий етап (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), пов'язаний з переорієнтуванням туризму на ринкові форми функціонування, зосередження уваги на економічній, ефективності діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг.

4. Збалансований (сталий) розвиток як перспективний етап першої половини ХХІ ст. Він передбачає таке організування туристично-рекреаційної діяльності, яке забезпечить її життєздатність упродовж тривалого часу, не зумовить деградації або зміни навколишнього природного та соціокультурного середовища, в якому вона функціонує, що заважатиме успішному розвитку та здійсненню інших видів діяльності.

Основними напрямками дослідження географії туризму є:

- оцінювання туристичного процесу як суспільного явища і людини як його суб'єкта;
- аналіз туристичного (рекреаційно-географічного) простору та оцінювання його придатності та пристосованості до туристичного процесу;
- оцінювання рекреаційно-туристичного природокористування з метою визначення напрямів його збалансованості (економічних, соціальних, екологічних аспектів туристичної діяльності);
- визначення взаємозв'язків і взаємовпливів між рекреаційно-туристичною та іншими соціально-господарськими функціями території з метою оцінювання ролі туризму в суспільно-економічній структурі місцевості.

3. Соціологія туризму

У межах ставлення до туризму як виду відпочинку проблеми соціології туризму можна розв'язати методами соціології вільного часу. Соціологія туризму має комплексно досліджувати туризм як окремий вид торгівлі послугами, сферу відпочинку та рекреації, специфічний засіб формування особистості, суттєвий фактор діалогу культур.

Соціологія туризму для українського суспільства і наукового співтовариства є новацією. Цей напрям науки тільки формується. Підхід до окреслення контурів соціології туризм можна шукати через визначення її понятійного апарату та структури. Соціологією туризму як галузь

соціологічної науки можна представити а аналогіє структури загальносоціологічної теорії у вигляді п'ятирівневої структури: перший її рівень становить наукова картина світу, другий – методологічні та загальна соціологічні теорії, третій – спеціальні соціологічні теорії, четвертий дослідження, п'ятий - прикладні.

До першого рівня соціології туризму належать уявлення людини про світ, суспільство, соціальний час і простір, глобалізацію, комунікації в сучасних умовах тощо. Другий рівень охоплює загальнотеоретичні соціологічні знання: про соціальну структуру суспільства, великі соціальні групи, соціальні процеси.

Третім є рівень формування соціології туризму як знання про специфічну галузь суспільного життя, на якому розробляється і існує концепція соціології туризму. Соціологія туризму – галузь соціології, що вивчає структуру, функціонування та розвиток туризму як суспільного явища у зв'язку з соціальними, політичними, економічними та культурними сферами суспільства.

Четвертий рівень соціології туризму утворюють емпіричні дослідження установок, інтересів, потреб, мотивів, оцінок різних соціальних груп у різни країнах як потенційних і реальних туристів. Ця галузь соціології потребує спеціальних методик для розроблення інструментарію масових соціологічних та експертних опитувань, інтерв'ю, проведення якісних досліджень, зокрема фокус-груп, контент-аналізу друкованих у електронних ЗМІ.

П'ятий рівень – прикладні дослідження. До них належить дослідження роботи конкретних туристичних фірм, рівня сервісу готелів, ресторанів, надійності шляхів сполучення, зв'язку, привабливості програм, маршрутів, екскурсій, вивчення їх недоліків.

Мотивація туристичної діяльності та її види. Характеристика людської діяльності передусім ґрунтується на специфіці потреби, яку вона задовольняє. Тому слід з'ясувати, як потреби, яку задовольняє. Тому слід з'ясувати, які потреби (підсвідомо) та цілі (свідомий передбачуваний результат) задовольняє туризм. Потреби за різними критеріями класифікують на первинні і вторинні (матеріальні і духовні) тощо. Однак обмежитися такою дихотомією у сфері туризму неможливо, оскільки, наприклад, туризм задовольняє як матеріальні, так духовні потреби.

Туризм як соціальний інститут і чинник соціалізації. Подорожуючи, турист занурюється у нове природно-географічне та культурне середовище, тому його подорож є соціокультурним явищем. Мандрівки розширюють свідомість, загострюють відчуття, адже упродовж подорожі людина бачить та відчуває інакше, ” розширюючи ” простір. Саме розважальний характер подорожі сприяє засвоєнню нових знань про культуру у менталітет населення країни прибуття, що не можна сказати

про інші форми поїздок (пошук роботи, "човникові" поїздки), оскільки їх первинна ціль відволікає увагу від ґрунтового ознайомлення з новою країною.

4. Екологія туризму

Розширення предметного поля сучасної екології до таких її гуманітаризованих напрямів, як "екологія культури", "екологія духу", "інтелектуальна екологія" тощо, на цьому не закінчується. Нині набуває поширення термін "екологічний туризм", який позначає реальне явище соціуму, здатне стимулювати поєднання цінностей природи та культури. Екологічний туризм – специфічна форма активного відпочинку, що має культурно-виховне, науково-пізнавальне і спортивно-оздоровче значення, визначається як сукупність відносин та явищ, що виникають у процесі подорожі та перебування людей за межами їх постійного проживання з метою відпочинку, ознайомлення з навколишнім природним та культурним середовищем.

Сучасна людина має потребу хоча б епізодично покидати урбанізований та технізований світ, звертаючись до природи, але не переймаючись її збереження.

До занять туризмом нині спонукають надзвичайно багато причин, серед яких забаганки заможних людей. Стурбованість, зумовлена зниканням дикої природи, проковує бажання долучитися до неї.

Виникли нові форми сучасного туризму: екологічний, екстремальний, військовий (участь у військових інсценуваннях), спортивний (альпінізм, віндсерфінг тощо). Більшість подорожей сучасників можна кваліфікувати як: шоп-туризм, сільський (аграрний) туризм, мандри з пригодами та інші.

Екологічний туризм: основні поняття і терміни. Виникнення й розвиток екологічного туризму тісно пов'язано з історією виділення природних територій, які відіграють особливу роль, позаяк охоплюють їх з естетичного і рекреаційного погляду та розробки нормативів їхньої охорони.

Туризм займає важливе місце у системі екології та природокористування. Класичне визначення екотуризму дав мексиканський економіст-еколог Цеббалос – Ласкур'є у 1980 р., під яким розумів поєднання відвідувань куточків дикої природи з екологічно відчуттєвим ставленням до середовища. Сьогодні екологічний туризм (екотуризм) відіграє важливу роль у світовій індустрії туризму та гостинності.

Великі надії, які покладаються на нього, впливають із реалізації концепції сталого розвитку стосовно розвитку туризму й мандрівництва. Екотуризм – це відпочинок у рекреаційно привабливих регіонах, що мало порушені людською діяльністю, і де зберігся традиційний спосіб життя

місцевого населення. Раціональне використання природних і культурно-історичних туристичних ресурсів території дозволить уникнути багатьох негативних наслідків масового туризму.

Одночасно проблеми розвитку екотуризму в цілому, як і в окремих регіонах, є мало дослідженими. Дуже гострим виступає питання трактування основних питань цього напрямку туризму. Особливо важливим це є і для території України, яка зазнала як серйозних екологічних катастроф, так і у відчутній мірі руйнації значних природних та культурно-історичних туристичних ресурсів.

Екотуризм отримав офіційний статус 1990 року, коли було створено Міжнародне Товариство Екотуризму (TIES), а з ним і право скликання власного щорічного міжнародного симпозіуму “Annual World Congress on Adventure Travel & Ecotourism” і створення власних некомерційних організацій. До його складу входять близько 1600 професіоналів більш як 100 країн світу.

Так, на конференції, яка відбулася 12-15. вересня 2001 р. у Сент Джоан (Зальцбург, Австрія), були розглянуті шляхи найкращого використання потенціалу розвитку екотуризму у Європі, і особливо у її гірських територіях. На ній також була прийнята заява щодо проголошення 2002 року Міжнародним роком екотуризму (IUE).

Всесвітня конференція з екотуризму, яка відбулася у травні 2002 року, намітила такі положення, принципи і рекомендації:

1. Екотуризм – концепція, метою якою є збереження природних пейзажів. Вона була розроблена переважно за океаном, у формі турпродуктів для спеціальних ринкових і була успішно прийнята туроператорами у Європі.

2. Європейські туристи чекають, що туроператори і постачальники послуг у різних країнах запропонують соціально відповідальні та життєздатні продукти екотуризму.

3. 2002 р. – Міжнародний рік екотуризму може підвищити інформативність про те, що Європа теж має красиві природні пейзажі, як для прикладу, добре відомі Європейські гірські масиви Альп, Піренеїв і Карпат, що зберегли всесвітньовідомі пам’ятки природи.

4. Особливо захоплюють у європейському екотуризмі унікальні поєднання природи і культури, що керуються безпосередньо створенням стійкого сільського господарства. Цей сектор економіки представлений унікальним різноманіттям порівняно не порушених природних територій, для прикладу, національні парки, природні парки і заповідні території.

5. У програмі підготовки до Зустрічі на вищому рівні WTO підготувала декілька досліджень провідних спеціалістів у європейських країнах, щоб визначити ринковий потенціал екотуризму.

6. Утримувати високий рівень розвитку децентралізованих урядових

структур та існування добре збережених місцевих селянських общин із мережею малих та середніх підприємств істотно необхідних для ендегенного росту туризму.

7. Просування екотуризму повинно об'єднати у життєздатні інструменти розвитку як використання землі, економічне й соціальне планування на регіональному та місцевому рівнях.

8. Головний європейський вклад у розвиток екотуризму полягає у створенні його життєздатних мобільних форм.

9. Обговорення показали, що суспільна думка відіграє важливу роль.

10. У політичній сфері успішна реалізація життєздатних рішень екотуризму залежить від економіки й структур щодо захисту довкілля на національному і міжурядових рівнях.

Існує багато світових організацій, які займаються екологічним туризмом. Екологічне товариство у Вашингтоні, а також Всесвітній фонд любителів живої природи, Інститут Світових ресурсів, Міжнародний союз охорони природи і природних ресурсів, ЮНЕСКО (програма “Людина і біосфера”), Всесвітній фонд охорони дикої природи (WWF), орнітологічне товариство “Стоунігерства” та ін. Велику роль відіграють академічні установи, музеї і зоологічні товариства. Уряд багатьох країн теж сприяє розвитку туризму, створюючи департаменти або консультаційні ради щодо екотуризму при міністерствах з туризму.

Екотуризм – вид туризму, що ґрунтується на туристичному попиті, тісно пов'язаний із туристичними потребами у пізнанні природи шляхом внесення вкладу у збереженні екосистем при повазі інтересів місцевого населення, що переломлюється через акуратне ставлення до довкілля, а також поваги, підтримки постійної вигоди для місцевих громад.

Можна виділити такі види екотуризму:

1. Науковий туризм.
2. Тури історії природи.
3. Пригодницький туризм.
4. Подорожі на території природних заповідників.
5. Зелений туризм.
6. Сільський туризм.
7. Агротуризм.

Природно – рекреаційний потенціал. Квебекська конференція з екотуризму містить рекомендації з розвитку екологічного туризму в різних країнах та вказує, що поняття «екотуризм» застосовується тільки відносно тих видів туризму, які спрямовані на політичну і фінансову підтримку захисту навколишнього середовища, визнання й повагу місцевого населення та корінного співтовариств, культурну і природоохоронну освіту туристів (Всесвітній екотуристичний саміт, 19-22 травня 2002 року).

Екологічний туризм можна визначити як інтегруючий напрямок рекреаційної діяльності, спрямований на гармонізацію відносин між туристами, туроператорами, природним середовищем та місцевими громадами, що реалізується через екологізацію усіх видів туристичної діяльності, охорону природи, екологічну освіту та виховання.

10 заповідей екотуриста, сформульованих міжнародним товариством екотуризмом (TIES):

- пам'ятати про уразливість Землі;
- лишати тільки сліди, забирати з собою тільки фотографії;
- пізнати світ, у який потрапив: культуру народів, географію;
- шанувати місцевих мешканців;
- не купувати вироби виробників, що піддаються небезпеці навколишнє середовище;
- завжди ходити тільки протоптаними стежками;
- підтримувати програми з захисту навколишнього середовища;
- де можливо, використовувати методи зберігання навколишнього середовища;
- підтримувати (патрунувати) організації, що сприяють захисту природи;
- подорожувати з фірмами, що підтримують принципи екотуризму.

Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України може здійснюватися за такими видами:

- відпочинок
- екскурсійна діяльність
- туристична діяльність
- оздоровлення
- любительське і спортивне рибальство.

Екологічний туризм активно розвивається, забезпечуючи більшу частку доходів сучасної туристичної індустрії.

5. Культурологія туризму

Культурологія туризму – це вивчення смислів того, що в історії суспільствознавства набуває статусу ” культурної події ” внаслідок її об'єктивізації, тобто історичних пам'яток, природних зон, культових споруд, мистецьких витворів тощо, до яких спрямований енергетичний потенціал руху особистості з метою отримання певного ціннісного ефекту шляхом здійснення подорожі, а також вивчення форм, засобів і методів такої подорожі.

У культурному сенсі туризм – набагато ширше явище, ніж просте задоволення потреб людини в опанування нового культурного простору, виявлення її сутності шляхом його ” утворення ”.

Засоби та механізми закріплення культурно значущої інформації в

культурології туризму та в практиці туристичної діяльності. Релігія містить багато матеріалу для роздумів з туристичної тематики.

Для практичної реалізації культурологічних засад сучасна туристична галузь має багато можливостей. Доробком культурології є як суто академічні напрацювання, так і аматорські спроби трансформувати культурний доробок в якісну складову туристичного продукту. Практика культурології туризму є своєрідним випробувальним майданчиком – деякі положення ”виживають”, деякі – ні.

Культурологічне значення туризму тісно пов'язане з його універсальною природою як багатостороннього явища, невід'ємного від людської істоти, комплексність і всеосяжність якого зумовлюється сукупністю складових психофізіологічної організації, внутрішнього світу самої людини, її прагнення до пізнання всесвіту, природи, ознайомлення з місцевостями, звичаями та традиціями інших народів, а також диверсифікацією її біогенних і соціогенних потреб у відновленні, оздоровленні, спілкуванні, саморозвитку, стук тура яких постійно модифікується.

Гуманізуюча місія культурного туризму, пом'якшує соціальну напруженість, створюючи робочі місця не лише у туристичній інфраструктурі, а й у галузях, які опосередковано залучені у туризму.

Туристична діяльність як чинник збагачення культурних потреб полягає в тому, що у туристичній сфері людина реалізує і базові, і духовні потреби: рекреаційні (у відпочинку та розвагах, під час яких відбувається відновлення фізичного тону організму, розкриття його ресурсного потенціалу), емоційно-чуттєві (у задоволенні від краси ландшафтів, історичних і культурних пам'яток) пізнанні (у глибшому, ніж у звичайних умовах, пізнанні та осягненні природно-соціального світу), у самореалізації (отримання натхнення та імпульсу до творчості, громадської та організаторської діяльності тощо).

Туризм як універсальний засіб пізнання іншої культури (інкультурації) і формування міжкультурного взаєморозуміння. Опинившись у певній країні чи регіоні, турист долучається до системи цінностей приймаючого суспільства, інтегрується у його соціокультурні традиції. Це передбачає усвідомлення гостем моральних, етичних, культурних, духовних, соціальних стандартів (норм і правил), вироблених відповідним соціумом, моделювання своєї поведінки

6. Етичні виміри туризму

Етичний вимір завжди пов'язаний з мораллю, а її суб'єктом є людина, наділена моральною свідомістю, тобто здатністю корелювати свої відносини з іншими людьми, дійсністю загалом. Інструментом цієї кореляції і стає мораль.

Етичний вимір туризму слід розглядати через призму основних моральних понять – ”добро та зло”, ”обов’язок”, ”відповідальність”, ”справедливість”, ”свобода вибору”, ”щастя”, ”честь”, ”та ”гідність”, ”совість” та ”сором”, ”толератність”, ”повага”, ”співчуття”, ”любов”, тобто аналізують з погляду певних вимог (належного, тобто того, що має бути) та ступеня відповідальності цим вимогам (сущого, тобто такого, яке є в реальності).

Поєднання таких феноменів як етика і туризм є ознакою новітніх процесів як у туристичній індустрії, так і в етиці як системі знання.

У Документі Акапулько, прийнятому на Всесвітній нараді з туризму (1982), концепція туризму в нових гуманітарних вимірах передбачена, що ”право на відпочинок як природне продовження права на працю має утвердження як основне право людини на щастя. Кодекс туризму (схвалені у 1985 р. на VI сесії Генеральної асамблеї Всесвітньої туристської організації, Софія), Гаазька декларація по туризму (Гаага, 1989 р.) засвідчити бачення розвитку туризму в гуманістичних вимірах, а окремих тез, що стверджувати життєвість такої концепції, проголосили низку положень застережливого та обмежувального характеру, котрі стали результатом осмислення негативних наслідків туристської діяльності. Зокрема, наголошується на:

- необхідності захисту та примноження туристичних ресурсів, оскільки незіпсоване природне, культурне та людське середовище є основною умовою розвитку туризму;

- спричинених туризмом непорозумінь між гостями та місцевим населенням, а також одноманітності в їх поведінці та потребах, що в перспективі може негативно вплинути на культурну різноманітність та самобутність місцевого населення;

- шанобливому ставленні туристів до політичного, соціального, морального та релігійного устроїв у місцях транзиту та тимчасового перебування;

- толерантності до звичаїв, вірувань, вчинків місцевого населення та повазі до природного та культурного надбання;

- запобіганні будь-якій аморальній можливості використання туризму;

- гарантування гідного ставлення до туристів (особливо до вразливих категорій – людей похилого віку, інвалідів, дітей, молоді).

Балійська та Манільська декларації по туризму збагатили категорію туризму новими поняттями. Балійська декларація (1996) наголошує: ”туризм оснований на різноманітності природи, релігії, культурних цінностей та традицій і тому може справляти як позитивні, так і негативні впливи, тому необхідно зберігати збалансоване відношення між людьми та їх культурним і природним середовищем, а також розвивати

національну самосвідомість”

Манільська декларація (1997) проголошує намір ліквідувати ”соціальні пороки та експлуатацію, пов’язану чи таку, що асоціюється з туризмом та суміжними видами діяльності”

В Україні формується своя законодавча база для туристичної індустрії у першу чергу через Законом ”Про туризм” та Державних Програм та Постанов Кабінету Міністрів України та інших законодавчих актів.

На стику туристичної діяльності та теорії етики започатковано сучасну галузь – етику туризму.

Фахівці виділяють такі основні проблеми етики туризму:

- моральну амбівалентність соціального туризму;
- проблему бідності та багатства, конкретизованому в підвищенні економічної зацікавленості місцевого населення, яке розпоряджається туристичними ресурсами природного та історико-культурного значення;
- суперечливість інтересів споживача туристичного продукту та суб’єкта туристичної діяльності;
- наявність видів туристичної діяльності, спрямованої на експлуатацію людини, що принижують її гідність та честь.

Етика туризму формується на таких загальних класичних принципах теоретичної системи знання, і як вид практичної діяльності людини – гуманізм, толерантність, інтернаціоналізм.

Етика туризму виконує як теоретичні так і практичні функції, а саме прогностична, виховна, комунікативна. Залучення етику туризму до туристознавчих проблем відображає у сучасну проблематику цієї галузі знань.

7. Педагогіка туризму

Завдяки праць українських вчених у галузі педагогіки туризму подаємо таке визначення педагогіки туризму – як науки про закони освіти й виховання засобами туризму та розвитку туристичної діяльності.

Педагогіка туризму передбачає такі основні категорії:

1. Виховання. Є провідною в розробленості методологічних засад, розкриває сутність туристичної діяльності, професійної підготовки фахівців для розвитку туризму, привертає увагу теоретиків і практиків до виховних моделей туризму.

2. Буття. Проявляється через об’єктивну реальність, характер, специфіку, насиченість, продуктивність та конструктивність існування людини як носія фізичних, психічних і соціальних якостей.

3. Свідомість. Фіксує значення у вихованні в туризмі таких аспектів: зацікавлене освоєння дійсності, здатність формувати свідоме ставлення до іншого світу, людей, власного Я.

4. Діяльність. Актуалізує проблему творчої активності, здатності

особистості взаємодіяти з інокультурою, цілеспрямовано впливати на неї, задовольняти свої потреби.

5. Цінність. Морально-ціннісна площина розвитку особистості засобами туризму визнана Глобальним етичним кодексом туризму.

6. Мета і результат. Активізують необхідність узгодження того, до чого прагнуть організатори туризму, з тим, що вони розглядають як критерії оцінювання кінцевого підсумку.

Методологічні засади педагогіки туризму потребують розроблення та обґрунтування основних елементів: мети, завдань, функцій та основних категорій.

Виділяють такі основні функції педагогіки туризму:

- аксіологічна (метафункція), дає змогу з'ясувати місце туризму в ланцюзі цінностей;

- соціальна, якщо туристичний простір буде використаний з метою соціального формування особистості за допомогою школи, сім'ї, середовища діяльності, дружнього оточення, соціальних інститутів, засобів масової інформації;

- рекреаційна передбачає активну діяльність, яка сприяє не лише відновленню, а й розвитку фізичних, інтелектуальних та емоційних сил людини;

- дидактична (навчальна) потребує розв'язання комплексу завдань: чому, як, де і коли має вчити ця наука, щоб виконати соціальне замовлення на підготовку достатньої кількості конкурентоздатних фахівців туризму;

- менеджерська (практична) функція потребує розроблення сучасних інституціональних принципів управління туристичною освітою.

Туристичне виховання є частиною виховання загалом. Основні його цілі як і туризмології визначені у міжнародних правових актах з регулювання туристичної діяльності: Кодексі туриста, Хартії туризму, Глобальному етичному кодексі туризму.

Туристичне виховання виконує подвійне завдання: всебічного розвиває та формує толерантне мислення особистості а умовах інокультурного буття.

Принципи туристичного виховання – це загальні положення, які визначають мету, ідеали, зміст, методіку та організацію процесу виховання особистості у туризмі.